

TITULUS IV.

DE DIVINO OFFICIO.

I. Quid Divinum Officium? & diversa eius nomina.	Divinum Officium persolveadum sit.
II. Horæ canonicæ.	VIII. Olim etiam laici ad Divinum officium conveniebant.
III. Matutinæ, & Vespertinæ preces antiquissimæ.	IX. Qui nunc illud persolvere cogantur.
IV. Horarum canonicarum distributio.	X. Quomodo persolvendum sit; & quis ejus ritus, ac formulas constituit?
V. Quando hæc ubique inducta?	
VI. & VII. Quo tempore	

§. 1.

Certus ille, ac sollemnis numerus; ritusque psalmodiarum, hymnorum, lectionum, aliarumque precum Ecclesiæ auctoritate institutus, atque in statas diei horas distributus; ut continenter Deo laudes offeramus, *divinum officium* appellatur. Nam officium significat id, quod ratione habita locorum, temporum, personarum efficere omnes debent: unde tractum est nomen divini officii, quoniam in eo comprehenditur, quod erga Deum quotidie præstare debemus (1). Dicitur etiam *divinum officium sacra synaxis, & collecta*, hoc est conventus, & congregatio fidelium, qui ad fundendas preces conveniunt; & *cursus ecclesiasticus*, quasi orbem, & cursum constituat, quem singulis diebus conficere oportet (2); & *Breviarium*, quasi summa cœremoniarum, & precum, quas servare, & quas funderè oportet, ut divinum officium recte persolvatur (3).

(1) Confer Cardinalem Bonam *de Divin. Psalm. c. 2. §. 1.* Antequam vero sæculo XI. Breviarium introduceretur, ad recitandas horas canonicas in Ecclesiis Occidentalibus adhibebantur Psalteria, Biblia Sacra, Homiliaria, Passionaria, Antiphonaria, Hymnaria, Collectaria, Martyrologia, de quibus omnibus doctissime, accuratissime

que agit V. Cl. Franciscus Antonius Zacaria *Biblioth. ritual. l. 1. c. 4. art. 3. t. 1. p. 96.*

(2) Ratherius Veronensis *in Orat. synodic. ad Presbyter. n. 6. col. 414. ed. Veronæ 1765.*, Confer etiam Regulam S. Columbanii c. 7. apud Holstenium *Cod. Regul. t. 1. p. 171. ed. August. Vin-delic. 1759.*, & vitam S. Serenici apud Mabillonium *Act. SS. Ordin. S. Benedict. sæc. II. p. 552. ed. Ven. 1733.*

(3) Breviarium ita appellatum est, nimirum *breve horarium*, seu *precum epitome*, & *compendium*, ut inquit Gavantus *Thesaur. sacr. rit. t. 2. par. 1. sect. 2. c. 1.* Primus autem divinum officium contraxit S. Gregorius VII., qui ab anno 1073. ad an. 1085. Pontificatum obtinuit; & inde verisimile est, divinum officium ita contractum *Breviarium* fuisse appellatum, quo quidem nomine utitur Micrologus c. 28. *de Eccles. observ. p. 481. t. 18. Biblioth. Patr. Lugd. 1677.* qui circa annum 1080. vite usura fruebatur. Narrat Radulphus Tangrensis *de Canon. observ. prop. 22. p. 313. t. 26. ejusd. Biblioth. Patr. Lugdun.* Summos Pontifices, cum olim in Lateranensi palatio commorarentur, Romanum officium in eorum sacello non ita absolutum, ut in aliis Ecclesiis, recitare consuevisse, quod & Pontificii sacelli clerici faciebant, ut negotiis suis vacare possent, additque Radulphus, se *hujus officii ordinarium* vidisse Romæ à tempore Innocentii III. *recollectum. Et istud officium brevium sequenti sunt Fratres Minores*, inquit ipse Radulphus, *inde est quod Breviaria eorum, & libros intulant secundum consuetudinem Romanæ Curie.* Nimirum cum S. Franciscus eorum institutor præcepisset, ut Divinum officium secundum ordinem Romanæ Ecclesiæ peragerent, rati illi, quod qui in Pontificio sacello servabatur, mos esset Ecclesiæ Romanæ, ac præterea cum Missionibus Apostolicis distinerentur, contractum Breviarium, quo Pontificium sacellum utebatur, susceperunt. Breviarium porro hoc cum male digestum esset, Haymo Generalis Minister Franciscanorum illud emendandum suscepit, mandante, & approbante Gregorio IX., sicuti narrat Wadingus *Annal. Minor. t. 3. ad an. 1244.* Hoc postea Breviarium ab Haymone emendatum Nicolaus III. in omnibus Romæ Ecclesiis recipi, servarique jussit, sicuti Radulphus narrat. Sed Radulphum vel in Fratres Minores male animatum, vel deceptum putat Franciscus Pagius Junior *in Vit. Nicolai III. n. 22.*, propterea quod ex epistola apologetica, quam adversus S. Bernardum scripsit Petrus Abaelardus circa annum 1140., nimirum ante annos fere centum, quam Franciscanus ordo approbaretur constat, quod ea tempestate omnes Romæ Ecclesiæ contracto illo officio utebantur. Itaque contractum officium Franciscanis tribui posse negat Pagius, & Radulphum tamquam suo Ordini inimicum reprehendit. Sed nulla justa est ejus reprehendendi causa. Nam si ante Franciscanos Romæ Ec-

clesiæ contracto illo officio utebantur, hoc deinceps ab Haymone emendatum jussu Nicolai III. ab omnibus Romæ Ecclesiis receptum est. Vere igitur Radulphus scripsit Breviarium Ecclesiarum Urbis Romæ esse Breviarium Franciscanum, quoniam tale revera est Breviarium ab Haymone Generali Ministro Franciscanorum emendatum, quod Nicolaus III. in cunctis Ecclesiis adhiberi voluit. Verum Breviarium hoc ita contractum, seu potius recognitum, & emendatum brevius adhuc redditum est hortatu Clementis VII. à Francisco Quignonio Cardinali, qui opus ipsum an. 1536. Paulo III. Pontifice Romæ evulgavit. Hujus Breviarii usus per annos circiter quadraginta perseveravit, nimirum à Paulo III. usque ad S. Pium V., nunquam tamen præcepta, sed solum permissa fuit ejusdem Breviarii recitatio. S. Pius V. Quignonii Breviarium abrogavit, novumque confici curavit, quo nunc omnes utimur, & quod deinceps recognitum est etiam Clementis VIII. & Urbani VIII. auctoritate. Consule Card. Bonam *Rer. liturg. l. 1. c. 7. §. 7. t. 1. p. 119. & seq. ibique Salam Not. 3. ed. Taurin. 1747 Meratum ad Gavant. Thesaur. sacr. rit. t. 2. par. 1. sect. 2. c. 1.*, & Zaccariam *Bibliothec. ritual. l. 1. c. 4. t. 1. p. 107.*

§. II. Frequens quoque est *horarum canonicarum* nomen, quo divinum officium appellamus. Omnes Christiani, ac præsertim clerici prece, & obsecratione humili adversus Deum continenter uti deberent; sed quoniam id neque infirmæ naturæ patiuntur vires, neque negotia, quibus implicamur, sapienter Ecclesia constituit, ut certis saltem horis has preces fundamus, atque ita nunquam intermittamus officium, quod erga Deum præstare debemus. Inde processit nomen *horarum canonicarum*, quoniam in eas divinum officium tributum est (1). Quod autem divinum officium statis horis persolvitur, pluribus constat officiiis, quæ omnia simul conjuncta ecclesiasticum cursum conficiunt. Hæc vero officia ex recepta ecclesiæ disciplina sunt Matutinum cum laudibus, hora prima, tertia, sexta, nona, vespera, & completorium.

(1) Institutionem hanc certis saltem horis debitas Deo laudes

persolvendi ab ipsis Apostolis repetendam esse, atque ad nos perpetua traditione delatam, ostendit Martenius *de Antiq. eccles. rit. l. 4. c. 1. §. 1. & seq. t. 3. p. 1. & seq. & de Antiq. Monach. rit. l. 1. c. 1. & seq. t. 4. p. 1. seq. ed. indic.*, ubi cuncta fere habes, quæ ad hoc argumenti genus pertinent.

§. III. Verum hæc officia non omnia ejusdem antiquitatis, sed alia vetustiora, alia recentiora sunt. Apud priscos Christianos celebres sunt matutinæ, & vespertinæ preces. Nimirum quotidie Christiani ante ortum lucis in Ecclesiam conveniebant, ut preces funderent, laudarentque Deum, qui conventus quod ante lucem haberentur, *cætus antelucani*, & *vigiliæ*, & *horæ nocturnæ* dicebantur (1). Sed & Vespere, cum Sol ad Occasum vergeret, in solemnibus conventibus preces fundebantur (2); atque hæc duo tempora, matutinum, & vespertinum quotidie erant præcipua antiqui ministerii tempora.

(1) Tertullianus *ad Uxor. l. 2. c. 4. p. 168. & de Coron. milit. c. 3. p. 162. ed. Paris. 1675.* Hinc Christiani apud Minucium Felicem *de Idololatr. vanit. in l. Octavius p. 332. ed. Paris. 1605.* appellati *latebrosa*, & *lucifuga natio*; & Plinius *Ep. 97. l. 10. ad Trajan. p. 629. n. 7. ed. Lipsiæ 1711.* ex ore quorundam Apostatarum de Christianis se accepisse scribit, quod *stato die ante lucem convenire soliti sunt.* In his conventibus adhibitam psalmodiam. constat, eamque incoatam à psalmo LXII. tradit Auctor *Constit. Apostol. l. 2. c. 59.* apud Cotelerium *PP. Apostol. t. 1. p. 270. indic. ed.* Matutinum hoc officium plures psalmos, precesque comprehendebat; sed non illam habebat distinctionem nocturnorum, & laudum, quæ recentiori ætate à Monachis initium habuisse videtur. Hi tribuerunt Officium antelucanum, seu matutinum in tria nocturna, atque in laudes. Tria nocturna tribus primis noctis vigiliis seorsim celebrari solebant; quod S. Thomas in *Ep. I. ad Corinth. c. 14. lect. 6.*, S. Marcellus Francolinus *de Hor. canonic. c. 6.* observarunt. Quin in quibusdam Occidentaliū Monachorum regulis expresse sancitum est, ut nocturna seorsim celebrentur, atque ita porro habet Regula Columbanii *cap. 7.* apud Holstenium *Cod. Regul. p. 171. t. 1. ed. August. Vindelic. 1759.* Laudes etiam distinctum à nocturnis officium constituerunt, ut ostendit Card. Bona *de Divin. psalmod. c. 50. §. 1.* Primus

S. Benedictus tria nocturna conjunxisse videtur; saltem ita fert ipsius *regula c. 11. p. 121.* apud Holstenium *Cod. Regul. t. 1. ed. laud.*, ut uno tempore tria nocturna celebrentur. Longo post tempore in Ecclesia Romana etiam landes nocturnis conjuncta unum continuum officium nocte persolvendum constituerunt, uti testatur Hugo à S. Victore *de Offic. eccles. l. 2. c. 2. col. 1389. in Biblioth. PP. t. 10. ed. Paris.* Rem totam, præter Card. Bonam *de Divin. psalmod.*, explicant Thomasinus *Vet. & nov. eccles. disciplin. par. 1. l. 2. c. 71. & seq.*, Martenius *de Antiq. Monachor. rit. l. 1. c. 2. & seq. t. 4. p. 4. & seq. ed. Ven. 1764.*, & Binghamus *Origin. ecclesiast. l. 13. c. 9. §. 7. & seq. p. 299. & seq. t. 5. ed. Hale Magdeburg. 1754.*

(2) Matutinas, & vespertinas preces omnium apertissime distinguit Auctor *Constit. Apostol. l. 8. c. 35. p. 421. laud. ed.*, & Concilium Laodicenum *Can. 18. t. 1. col. 784. Collect. Harduini* memorat tum preces vespertinas, tum eas, quæ ad nonam fiunt, & eandem in utrisque liturgiam servari jubet. Vespertinum officium initium sumebat à psalmo CXL., quem Auctor *Constit. l. 8. c. 35. p. 421.* vocat τὸν ἐπιλόχμιον ψαλμὸν *lucernalem psalmum*, quod canebatur eo tempore, quo lumen accendi solebat; & Chrysostomus *Homil. in psalm. 140. t. 5. n. 1. p. 427. ed. Paris. 1724.* pluribus explicat; quam apte hic psalmus in vespertino officio adhiberetur. Est apud eundem Auctorem *Constit. l. c. c. 36. & 37. p. 421.* προσφώνησις ἐπιλόχμιος, εὐχαριστία ἐπιλόχμιος, *precatio & gratiarum actio lucernalis.* In hoc quoque vespertino officio psalmi, hymni, precesque aliæ adhibebantur, atque ita matutinis, & vespertinis officiis à Christianis *dies in orationibus Dei inchoabatur, dies hymnis Dei claudebatur*, uti loquitur Hilarius *in Psalm. 64. n. 12. col. 169. ed. Paris. 1693.*, quod etiam tradit Hieronymus *Ep. 22. ad Eustoch. n. 37. p. 119. t. 1. ed. Verona 1734.*

§. IV. Accessere deinceps horæ, quæ dicuntur *canonica*, æque ex monachorum instituto repetendæ videntur, Ægypti monachi, qui omnium antiquissimi sunt, & à quibus monasticæ vitæ initia ducuntur, præter vespertinos, & antelucanos conventus, nullas canonicas publicarum precum horas videntur habuisse; cum reliquum diei spatium tribuerent labori manuum, cum quo tamen continenter miscabant preces, psalmos, ac meditationem rerum divinarum (1). Non multo post monasteria Mesopotamiæ, ac Palæ-

tinæ consuetudinem induxerunt, ut monachi ora tertia, sexta, & nona publice convenirent, ut preces funderent, psalmosque canerent (2). Sed nondum erat novum aliquod matutinum ministerium, distinctum ab antiquo, quod ante lucem peragebatur. Hoc primum in monasterio Bethleemitico institutum est, ne monachi post laudes usque ad horam tertiam inertes, & somniculosi in cellis jacerent, cum eos nulla conventus necessitas ad preces vocabat (3). Denique completorium, quod vocatur, ut distinctum à vespertino, seu lucernali ministerio, instituit S. Benedictus, ut monachi, finitis diei operibus, in unum collecti preces, laudesque complerent, ac solemniter absolvent (4).

(1) Vide Cassianum *Instit. Cænob. l. 3. c. 2. p. 30. ed. Francofurti 1722.*

(2) Cassianus *l. c. l. 3. c. 3. p. 32. ed. cit.* Tertullianus *de Jejun. c. 10. p. 549. ed. Paris. 1675.*, & Cyprianus *de Orat. dominic. p. 108. ed. Amstelæd. 1700.* memorant horas tertiam, sextam, nonam; verum non has horas pro publicis ecclesiasticis conventibus constitutas fuisse scribunt. His quidem horis Christiani privatim preces fuisse videntur, deinceps vero illæ à Monachis, ut plerique sentiunt viri docti, publicis conventibus additæ sunt. Vide Josephum Medum *Ep. 66.*, & Joannem Pearsonium *Prælect. 2. in Act. Apostol. n. 3. & 4.* Certe antiqui Patres Hieronymus, Basilii, Gregorius Nyssetius, alique sæculi IV. Scriptores cum memorant horas canonicas, tantum monachos respiciunt. Chrysostomus *Serm. IV. de Anna opp. t. 4. p. 737. ed. Paris. 1721.* de tribus diei horis pro publicis conventibus constitutis loquitur, verum, præter matutinam, & vespertinam, quæ alia fuerit hora, non indicat. Fortasse jam tunc hora nona in Ecclesia Constantinopolitana inducta erat, & eam quidem disertè commendat ipse Chrysostomus *Hom. 2. de Inscript. act. apostol. opp. t. 3. n. 4. p. 67. ed. Paris. 1721.*, atque etiam Concilium Laodicenum *Can. 18.* Gentiano Herveto Interprete apud Labbeum *t. 1. col. 1534. ed. Ven.* Sed cum de monachis loquitur Chrysostomus *Hom. 14. in 1. ad Timoth. opp. t. 11. p. 629. n. 3.* expresse memorat matutinas, ac vespertinas preces, horamque tertiam, sextam, nonam. Negari tamen nequit, quod in Oriente in quibusdam Ecclesiis jam inde à IV. sæculo

recepta erat illa pro publicis conventibus horarum distributio, uti constat ex Auctore *Constit. Apostolic. l. 8. c. 34. p. 420. laud. ed.*, qui *precationes fieri jubet mane, & tertia hora, ac sexta, & nona, & vespera, atque in gallicinio*. Mabillonius de *Curs. Gallican. §. 5. n. 57. p. 423. ed. Paris. 1685.* ex Gregorio Turonensi demonstrat, sextam, & nonam horas circa initium sexti sæculi in Galliis fuisse receptas, eademque ferme ætate similem consuetudinem in Hispanias delatam constat ex Isidoro Hispalensi de *Regul. Monach. c. 6. p. 537. t. 2. ed. Matrui 1778.*

(3) Cassianus *l. c. lib. 3. c. 4. p. 36. ed. c.* Hinc hora prima dicebatur officium matutinum novum, ut distingueretur à matutino officio veteri, quod semper ante lucem celebrabatur.

(4) Completorium, ut distinctum à vespertino ministerio, antiquiori ætate plane ignotum fuisse, contra Bellarminum, ostendit Cardinalis Bona de *Psalm. c. 11. §. 1. n. 2.* Ejus origo à Sancto Benedicto repetenda est, uti patet ex eius *Reg. c. 17. t. 1. p. 122. ed. Augusta Vindelicorum ann. 1759.*, ac brevis illa lectio, quæ hodie completorium antevertit, sine dubio illam repræsentat, quam psalmis præmitti voluit Benedictus *Reg. c. 42. p. 127. ibid.* Vide Martenium de *Antiq. Monach. rit. l. 1. c. 12. n. 4. p. 12. ed. indic.*

§. V. Singulæ hæ horæ à monasteriis serius ocuis ad omnes ecclesias translatae sunt. Quod factum est opera vel monachorum, qui ad Episcopatum evecti divina officia in suis ecclesiis ad exemplum vitæ monasticæ composuerunt, vel clericorum, qui monachorum instituta, & consuetudines in clericatu amplexi sunt (1). Potissimum vero inducta vita communi, datisque canonicis regulis, quæ ex regulis Monachorum magna ex parte decerptæ sunt, ubique invaluit ea partitio divinorum officiorum, quam primum monachi instituerant. Hodie igitur divinum officium constat his septem partibus, matutino cum laudibus, horis prima, tertia, sexta, & nona, vespere, & completorio. Matutinum cum laudibus faciunt officium, quod nocturnum dicitur, quod olim noctu celebraretur (2), uti nunc etiam à quibusdam celebratur; reliquæ horæ diurnum officium constituunt.

(1) Consule Selvagium *Antiquit. christian. l. 2. c. 9. §. 7. & seq.* Martenium *l. c. cap. 1. & seq.*, & Thomasinum *Vet. & nov. Eccl. discipl. par. 1. l. 2. c. 71. & seq.*, à quibus omnia, quæ ad divinum officium pertinent, fusius, & uberius explicantur.

(2) De antiqua consuetudine divinum officium noctu recitandi multa, & præclara habes apud Cl. Cardinalem Garampium *Memorie della Beata Chiara di Rimini diss. 10. p. 315. & seq.*

§. VI. Omnia hæc officia non solum intra spatium vigintiquatuor horarum, sed etiam suo quæque tempore, atque ordine celebranda sunt. Matutinum officium cum laudibus à clericis sæcularibus (1) mane illucescente crepusculo celebrandum est, prima jam lucis orto sidere, tertia, sexta, nona horis respondentibus (2), vespere decima, vel undecima hora diei, completorium post solis occasum. Sed nunc pro more ecclesiarum matutinum cum laudibus, horæque prima, tertia, sexta, & nona eo temporis spatio, quod est inter auroram, & meridiem recte persolvuntur, vespere circa horam nonam, aut decimam, quin in quadragesima circa meridiem; completorium autem statim post vespere celebratur (3).

(1) Regulares choro addicti nocturnum officium quod tamen vulgo matutinum vocatur, vel media nocte, vel hora secunda post mediam noctem; id vero, quod reipsa matutinum est, illucescente aurora persolvunt. Sed ea in re peculiare singulorum regulas spectare oportet.

(2) Tertia hora apud Romanos respondet nostræ horæ nonæ antemeridianæ; sexta horæ duodecimæ, unde circa meridiem exsolvenda est, quod & hymnus indicat his verbis, *splendore mane illuminas, & ignibus meridiem*; nona tertiæ horæ nostræ pomeridianæ, & ideo non ante, sed post meridiem persolvenda est.

(3) Sunt qui à matutino & laudibus primam, sunt qui omnes horas sejungunt, sunt qui simul conjungunt omnia officia, quæ ante meridiem persolvuntur. Ea res tota pendet ex moribus, atque ex legibus ecclesiarum.

§. VII. Atque hæc quidem pertinent ad publicam, & solemnem divini officii celebrationem. Privata etiam ut statis horis fiat, curandum est, quoniam ea mens

est Ecclesiæ, quæ divinum officium in certas horas distribuit, ut in omnibus diei partibus ad Deum animum revocemus, eumque crebro debitis laudibus, & honore prosequamur (1). Ex juxta tamen causa, non servato horarum intervallo, divinum officium rite persolvitur (2); verum curandum est, ut vespere, & completorium pomeridianis horis recitentur, excepta quadragesima, in qua fictione canonica vespere ante meridiem celebrantur. Sed & matutinum sequentis diei post elapsam dimidium tempus, quod est à meridie ad occasum solis, privatim recitari potest (3).

(1) Consule Card. Bellarminum *de Bon. oper. l. 1. c. 18. opp. t. 4. p. 550. §. Sed quidquid sit, & seq. ed. Ven. 1721.* Statis autem horis divini officii varia tribuuntur mysteria, quæ tradit Card. Bona *de Divin. psalmod. c. 2. §. 2. & seq.* Sed illud in primis constat, quod horæ canonicæ divinis addictæ laudibus mysteria exhibent nostræ redemptionis, & has quidem mysticas rationes enarrat Auctor *Apostolic. Constit. l. 8. c. 34. p. 420. l. c.*

(2) Mittimus eam in re duriores, asperioresque quorundam opiniones, ac sequimur sententiam, quam & sequitur Benedictus XIV. *Inst. eccles. 24. §. 9.*, S. Thomæ, qui in *Quodlibet 5. q. 14. artic. 1.* habet hæc: *consideranda est intentio ejus qui prævenit tempus in matutinis dicendis, vel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciviam, ut scilicet quietius somnolentiæ, & voluptati vacet, non est absque peccato. Si vero hoc faciat propter necessitatem licitarum, & honestarum occupationum, puta si clericus, aut magister debet videre lectiones suas de nocte, vel propter aliquid hujusmodi, licite potest sero dicere matutinas, & in aliis horis canonicis tempus prævenire, sicut etiam hoc in solemnibus ecclesiis fit; quia melius est Deo utrumque reddere, scilicet & debitas laudes, & alia honesta officia, quam quod per unum aliud impediatur.*

(3) Adeundus Benedictus XIV. *Inst. eccl. 24. §. 10. & Inst. n. 107.*

§. VIII. Initio non solum clerici, sed etiam fideles laici ad divinum officium celebrandum quotidie conveniebant, & cum clericis psallebant, & canebant (1). Verum id veteres Christiani faciebant sponte sua, & incitati studio pietatis, quo fervebant, cum nulla

lex esset, quæ laicum occupatum assiduis laboribus ad vitam sustinendam, quotidie interruptis officiis, stisque horis ad ecclesiam ire compelleret (2). Tantum diebus dominicis, & præcipuis festis legis necessitate debebant laici ad divinum officium convenire, ut sancte agerent dies festos (3); in qua quidem sanctificatione festorum eadem nunc est, quæ semper fuit, ecclesiæ mens, licet non amplius laici ad divina officia convenire cogantur.

(1) Consule Thomassinum *Vet. & nov. eccles. disciplin. par. 1. l. 2. c. 79. seq.*

(2) Vide S. Joannem Chrysostomum *cit. Homil. 6. de Anna.*

(3) Confer. Van-Espenium *de Hor. can. diss. p. 1. c. 3. §. 2. & 3.*

§. IX. Præcepti necessitas cogebat clericos ad ecclesiam quotidie convenire, ut divinum officium persolverent, & vero nullum ea in re inter majores, minoresque clericos discrimen erat. Omnes enim in ordinatione certæ ecclesiæ adscribebantur, ut ei perpetuo servirent; ideoque in ea divinum officium celebrabant, quæ pars erat præcipua, ac nobilissima servitii, quod prestare debebant. Sed cum desiit hæc disciplina, & clerici in ordinatione non amplius adscribi cœperunt certæ ecclesiæ, cui semper addicti essent, sensim minores clerici illud ecclesiæ officium obire desierunt. Nunc igitur divinum officium recitare quotidie debent Regulares choro adstricti, beneficiati, & clerici in sacris ordinibus constituti (1). Canonici, & ceteri clerici, qui in chorum conveniunt, debent officium solemniter in choro persolvere, aut quotidie, aut alternis diebus, hebdomadibus, mensibus, ut ferunt instituta, moresque ecclesiarum (2).

(1) Vide *Const. Eo quamvis tempore. 129. Benedicti XIV. §. 43. & 44. t. 1. ejus Bullarii cit. ed. p. 317.*

(2) Debent autem Canonici, qui in choro versantur, Divinum officium recitare, & cantum sequi Cappellanorum, aut Mansionariorum, ac suo plane deessent muneri, qui taciti tantum choro interessent. Confer Benedictum XIV. *Instit. Eccles. 107. §. 3.*

§. X. Preces, cæremonias, ritus in divino officio adhibendos constituit Sedes Apostolica (1); quod recitissimè sancitum est, ut amoveantur mala, & incommoda, quæ olim ex diversis divini officii formulis oriabantur. Quisquis autem ejus persolvendi lege obstringitur, sive privatim domi, sive publice in ecclesia, id *reverenter, distincte, ac devote* facere debet (2); & quisquis illud sine justa causa (3) omittit, non solum lethalis criminis reus evadit, sed etiam si beneficium habeat, pro ea parte, quam omisit, beneficii fructus restituere debet.

(1) Cum ex diversitate formularum, quibus divinum officium conceptum erat, magna rerum confusio, & gravia damna orirentur, actum est in Concilio Tridentino de breviario emendando, deque certa proponenda formula, quam omnes in posterum sequerentur. Sed Concilii Patribus *Sess. 25. in decret. de Indice librorum, & catechismo, breviario, & missali* satius visum est rem totam Summi Pontificis judicio committere, atque hinc S. Pius V. P. id negotii dedit selectis quibusdam viris, atque opere absoluto edidit Bullam *Quod à nobis 87. t. 4. par. 3. Bullarii p. 22.*, ubi certam proposuit breviarii formulam ab omnibus observandam, illis tantum exceptis, qui ab ipsa prima institutione à Sede Apostolica approbata, vel consuetudine, quæ ducentos annos superaret, aliis breviariis uterentur. Pianam hanc Bullam confirmavit Clemens VIII. *Const. Cum in ecclesia 276. t. 5. par. 2. Bullarii p. 422.*, deinceps vero Urbanus VIII. *Const. Cum alias 749. t. 6. par. 2. p. 380.* hymnis quibusdam auxit, atque emendavit. Ac recte, & jure Romanos Pontifices omnem semper dedisse operam, ut Occidentales Ecclesiæ traditiones, & ritus Ecclesiæ Romanæ in celebranda Missa, in Sacramentis administrandis, in Psalmodia, in ceteris ad publicum cultum pertinentibus amplecterentur, ostendit Cl. Zaccaria *Biblioth. Ritual. t. 1. diss. 1. c. 4. & 5. p. XXIX. & seq.*

(2) Concilium Tridentinum *Sess. 24. de Reform. c. 12.*

(3) Cæcitas, aut gravis infirmitas, quæ officium recitari non sinat, justa causa est, propter quam illud impune omittatur. Quæ in re sequi oportet medici, aut superioris, aut prudentis viri judicium. Similiter si quis sine sua culpa breviario careat, atque in loco versetur, in quo illud invenire non possit, item si quis administrare debeat sacramenta, neque moram ferre possit, le-

gitimam excusationis causam habere censetur. Possunt & aliæ hujusmodi esse causæ, de quibus late agunt scriptores, qui in hoc argumenti genere versantur. Confer inter ceteros Lucium Ferraris in *Biblioth. verb. Officium divinum artic. 5.* Illud tamen est animadvertendum, quod qui matutinum, & laudes ob aliquod necessarium impedimentum recitare non potest, reliquas tamen partes persolvere debet, uti constat auctoritate Innocentii XII., qui contrariam sententiam proscripsit *Propos. 64. in Bullar. Const. 54. t. 8. p. 82.*

TITULUS V.

DE FESTORUM CELEBRATIONE.

I. Festorum celebratio apud Christianos antiquissima.	ticulares in certis locis.
II. Festi dies vel mobiles, vel immobiles.	V. Summus Pontifex constituit, & deminuit festos dies in tota Ecclesia observandos.
III. Paschatis Celebratio.	VI. & VII. Festorum sanctificationio.
IV. Festi dies quidam generales in tota Ecclesia, quidam par-	

§. I.

Omnes ferme gentes habuere dies festos, quibus suos Deos honore prosequerentur, & in quibus magnam religiosi cultus partem constituerent. Apud Christianos jam inde ab Apostolorum ætate festi sunt acti, & instituti dies. Antiquitate ceteros vincunt omnes dies Dominici, Pascha, Ascensio, Pentecostes (1). Postmodum alii quoque accesserunt, videlicet Natalis Christi Servatoris (2), solemnitates B. Mariæ Virginis, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, aliæque complures (3).

(1) Festivitates dierum Dominicorum, Paschatis, Ascensionis, Pentecostis ab Apostolis celebratas tradit S. Augustinus *Ep. 54. cap. 1. opp. tom. 2. col. 124. ed. Ven. 1729.* Verum Ascensionem Domini non uno, & eodem ubique ritu, sicuti observabatur Dies natalis Domini, Pascha, Pentecostes, observatam fuisse monet
Tom. II. Eg